

NOTY O SENACIE

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Obowiązki i prawa senatora

KANCELARIA SENATU
UL. WIEJSKA 6 | 00-902 WARSZAWA
TEL. 22 694 94 32 | 22 694 95 20
senat@senat.gov.pl
www.senat.gov.pl
www.facebook.com/SenatRP

Zarówno obowiązki, jak i uprawnienia senatora uregulowane są szczegółowo przez przepisy prawne: Konstytucję RP, ustawy – wśród nich przede wszystkim ustawę o wykonywaniu mandatu posła i senatora – oraz Regulamin Senatu.

PRACA W SENACIE

Senator ma obowiązek czynnego uczestniczenia w posiedzeniach Senatu i jego organów: komisji, Prezydium Senatu, Konwentu Seniorów. Jeżeli narusza ten obowiązek i opuszcza bez usprawiedliwienia posiedzenia albo jest na nim obecny, ale nie bierze udziału w głosowaniu, to obniżane są świadczenia pieniężne, które otrzymuje za dany miesiąc. Na posiedzeniach plenarnych senator może zabrać głos w sprawie omawianej przez Senat, zgłaszać wnioski do rozpatrywanej przez Izbę ustawy i uchwały – proponować jej odrzucenie, przyjęcie bez poprawek albo wносить do jej tekstu poprawki, zgłaszać tzw. wnioski formalne (np. ogłoszenie przerwy, ograniczenie czasu przemówień) i dotyczące porządku obrad. Jeżeli senator przedstawiał na posiedzeniu Izby stanowisko komisji w sprawie omawianej ustawy, to po ostatecznym jej rozpatrzeniu przez Senat ma obowiązek uczestniczenia w posiedzeniach odpowiednich komisji sejmowych, na których wyjaśnia stanowisko przyjęte przez Senat.

Senator ma **PRAWO DO PRZEDSTAWIANIA PROJEKTÓW UCHWAŁ LUB, W IMIENIU GRUPY 10 SENATORÓW, PROJEKTÓW USTAW**. Jeżeli Senat przyjmie projekt ustawy, zostaje on następnie wniesiony do Sejmu jako inicjatywa ustawodawcza.

Senator ma **OBOWIĄZEK ZGŁOSZENIA SWOJEJ KANDYDATURY PRZYNAJMNIEJ DO 1 STAŁEJ KOMISJI SENACKIEJ**. Na posiedzeniach komisji senator może zabierać głos w sprawach przewidzianych porządkiem obrad, zgłaszać wnioski do rozpatrywanych aktów prawnych, uwagi i propozycje do pracy komisji i trybu jej obrad. Może także brać czynny udział w pracach każdej innej komisji, której nie jest członkiem, ale wtedy nie wolno mu uczestniczyć w głosowaniu.

Jednym z praw senatora związanych z wykonywaniem mandatu jest **MOŻLIWOŚĆ SKŁADANIA OŚWIADCZEŃ SENATORSKICH** na końcu każdego posiedzenia Senatu. Jeżeli w oświadczeniu senator formułuje wnioski lub uwagi skierowane do rządu albo innych instytucji, oświadczenie jest przekazywane adresatowi, który ma obowiązek udzielić na nie odpowiedzi.

PRACA POZA PARLAMENTEM

Niezależnie od oświadczeń na posiedzeniu Izby **senator może także zwrócić się do członków Rady Ministrów, przedstawicieli organów i instytucji państwowych i samorządowych o udzielenie informacji i wyjaśnień** w sprawach wynikających z wykonywania przez niego obowiązków parlamentarnych. Senator ma **prawo dostępu do materiałów i wglądu w działalność organów administracji publicznej, spółek z udziałem Skarbu Państwa, zakładów**

oraz przedsiębiorstw państwowych i samorządowych. Senator może ponadto wystąpić z tzw. interwencją, czyli zająć się konkretną sprawą, np. przekazaną mu przez jego wyborcę, i żądać wyjaśnień, jak została ona załatwiona. To uprawnienie ma umożliwić senatorowi pomoc obywatelom np. w sytuacjach, gdy podjęcie decyzji w ich sprawach bez uzasadnienia jest odwlekane w czasie przez urzędy i inne instytucje.

SENATOR MOŻE OTWORZYĆ BIURO SENATORSKIE, które pomaga mu w wykonywaniu jego obowiązków w okręgu wyborczym. Wysokość ryczałtu na pokrycie kosztów prowadzenia biura senatorskiego i biura poselskiego określają wspólnie marszałek Sejmu i marszałek Senatu. Pomoc w organizacji biura senatorskiego, jego wyposażeniu i działalności zapewnia Kancelaria Senatu.

Ponieważ senator znaczną część pracy wykonuje w swoim okręgu wyborczym, przepisy przyznają mu **PRAWO UCZESTNICZENIA W SESJACH SEJMIKÓW WOJEWÓDZTW, RAD POWIATÓW I RAD GMIN** w tym okręgu wyborczym. Podczas tych posiedzeń senator ma prawo zgłaszać uwagi i wnioski.

IMMUNITET

Bardzo ważnym uprawnieniem senatora, mającym gwarantować jego ochronę i niezależność w sprawowaniu mandatu, jest tzw. immunitet. Oznacza to, że **SENATOR NIE MOŻE ZOSTAĆ POCIĄGNIĘTY DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA JAKIEKOLWIEK DZIAŁANIA PODEJMOWANE W ZWIĄZKU Z WYKONYWANIEM MANDATU**. Za taką działalność senator **ODPOWIADA WYŁĄCZNIE PRZED SENATEM**. Ta ochrona jest zagwarantowana zarówno w trakcie kadencji, jak i po jej zakończeniu. Jeżeli jednak doszłoby do naruszenia przez senatora praw innych osób, **IZBA MOŻE WYRAZIĆ ZGODĘ NA POCIĄgniĘCIE GO DO ODPOWIEDZIALNOŚCI**. **SENATORA CHRONI TAKŻE IMMUNITET W SPRAWACH KARNYCH**, nie wolno więc pociągnąć go do odpowiedzialności karnej bez zgody Senatu, chyba że senator sam wyrazi na to zgodę. Jeżeli przed wyborami przeciwko osobie, która kandyduje do Senatu, toczyło się postępowanie karne, to po dniu wyboru na senatora musi ono zostać zawieszona, jeśli Senat wystąpi z takim wnioskiem do organu prowadzącego postępowanie. Rozwiązania te nie oznaczają, że ktoś może uniknąć odpowiedzialności przed sądem. Dla spraw, które nie mogą być prowadzone ze względu na immunitet parlamentarny, na czas korzystania z immunitetu przez senatora nie biegnie tzw. przedawnienie. Jeżeli więc w trakcie kadencji nie zostanie przeprowadzone postępowanie przeciwko senatorowi – nie zrzeknie się on immunitetu ani Senat nie wyrazi zgody na jego uchylenie, to można będzie je podjąć po zakończeniu kadencji.

SENATORA NIE WOLNO ARESZTOWAĆ ANI ZATRZYMAĆ BEZ ZGODY SENATU z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeśli okazałoby się to niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

NIEPOŁĄCZALNOŚĆ MANDATU

Ustrój naszego kraju, podobnie jak wielu innych współczesnych demokracji, oparty jest na zasadzie rozdziału i wzajemnego kontrolowania się 3 władz: ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej. Jednocześnie zmierza się do tego, aby pełnienie czasochłonnej funkcji parlamentarzysty nie było łączone z innymi zajęciami, które także stanowią istotne obciążenie albo mogłyby negatywnie wpływać na niezależność deputowanego. Osiągnięcie tych celów zapewnia **TZW. NIEPOŁĄCZALNOŚĆ MANDATU SENATORA Z OKREŚLONYMI FUNKCJAMI LUB Z OKREŚLONYM ZATRUDNIENIEM**. Mandatu senatorskiego nie można więc łączyć m.in. z:

– urzędem prezydenta, mandatem posła i deputowanego Parlamentu Europejskiego, funkcją prezesa: NBP, NIK, IPN, rzecznika praw obywatelskich i rzecznika praw dziecka, ambasadora, członka: Rady Polityki Pieniężnej, KRRiT, Rady IPN, radnego i członka władz samorządowych;

– z zatrudnieniem w administracji: rządowej (wyjątek: członkowie Rady Ministrów i sekretarze stanu) i samorządowej, w kancelariach: Prezydenta, Sejmu i Senatu, w NIK, w biurach: Trybunału Konstytucyjnego, NIK, RPO, RPD, KRRiT, IPN, Krajowym Biurze Wyborczym, Państwowej Inspekcji Pracy, w służbie cywilnej oraz w administracjach sądów i prokuratury;

– funkcją sędziego, prokuratora, urzędnika służby cywilnej, pełnieniem czynnej służby: wojskowej, w policji i organach ochrony państwa (wybór na senatora oznacza rezygnację z danej funkcji).

Aby zostać senatorem, należy zrezygnować z ww. funkcji i stanowisk w ciągu 14 dni od ogłoszenia wyników wyborów. Brak rezygnacji powoduje wygaśnięcie mandatu. Z kolei z dniem powołania na te funkcje lub stanowiska następuje wygaśnięcie mandatu senatora.

PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI ZAROBKOWEJ

Senator jest osobą publiczną, uczestniczącą w sprawowaniu władzy ustawodawczej, dlatego obowiązują go szczególne **OGRANICZENIA W PROWADZENIU DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ**. Nie wolno mu prowadzić działalności, która wiązałaby się z osiąganiem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub majątku samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo). Senator nie może być członkiem organów firm, w których udziały ma Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego. Nie wolno mu prowadzić działalności wykorzystującej mienie Skarbu Państwa albo mienie komunalne ani zarządzać nią, nawet jeśli nie on jest właścicielem firmy, reprezentować takiej firmy ani posiadać więcej niż 10% udziałów albo akcji w spółkach z udziałem Skarbu Państwa lub komunalnej osoby prawnej. Jeżeli senator naruszy ten zakaz, grozi mu postawienie przed Trybunałem Stanu, który może orzec pozbawienie go mandatu.

SENATOR MUSI POWIADOMIĆ MARSZAŁKA SENATU O WSZELKICH DODATKOWYCH ZAJĘCIACH, które podejmuje. Obowiązek ten nie dotyczy jedynie zajęć podlegających prawu autorskiemu, np. pisania książek, artykułów itp. W takich dodatkowych zajęciach, a także w ewentualnie prowadzonej działalności gospodarczej senator nie może powoływać się na sprawowany mandat, oczekując z tego tytułu specjalnych przywilejów. Nie wolno mu też podejmować zajęć narażających go na utratę zaufania wyborców ani przyjmować darowizn, które naruszałyby to zaufanie.

Na początku i na końcu kadencji oraz dodatkowo na początku każdego roku kalendarzowego **SENATOROWIE SKŁADAJĄ OŚWIADCZENIA MAJĄTKOWE**, zawierające informacje o ich majątku oraz majątku posiadanym przez nich wspólnie z małżonkiem. W oświadczeniu tym trzeba wykazać m.in. posiadane nieruchomości, udziały i akcje spółek, zasoby pieniężne, a także zobowiązania (długi) przewyższające określoną kwotę. Przedstawione przez senatora informacje są analizowane przez Komisję Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich, a także przez właściwy urząd skarbowy, a wyniki analizy – przedstawiane Prezydium Senatowi. Począwszy od V kadencji Senatu, dane zawarte w oświadczeniach majątkowych są jawne (z wyjątkiem informacji o adresie zamieszkania senatora i miejscu położenia nieruchomości) i udostępniane w Internecie.

Ponadto marszałek Senatu prowadzi tzw. **REJESTR KORZYŚCI**. Każdy senator musi do niego wpisywać korzyści, uzyskane przez niego osobiście lub przez jego małżonka, np. zajmowane stanowiska i zajęcia związane z pobieraniem wynagrodzenia, otrzymane darowizny, wyjazdy krajowe i zagraniczne (oprócz podróży służbowych z ramienia Senatu), za które nie płacił on ani zatrudniająca go instytucja lub jego partia. Rejestr jest jawny, a ponadto marszałek Senatu raz do roku w specjalnej publikacji podaje do powszechnej wiadomości dane w nim zawarte.

Jeżeli senator nie przestrzega ograniczeń w prowadzeniu działalności zarobkowej lub nie wykonuje ciążących na nim obowiązków, naraża się na odpowiedzialność regulaminową, określoną przez przepisy Regulaminu Senatu, i zastosowanie innych sankcji przewidzianych przez prawo. Np. niezłożenie oświadczenia majątkowego w wymaganym terminie powoduje utratę świadczenia pieniężnego do czasu złożenia oświadczenia, a zatajenie w oświadczeniu pewnych informacji lub podanie w nim danych nieprawdziwych – odpowiedzialność karną.

W celu zapewnienia właściwego wypełniania obowiązków senatorskich **PRAWO ZOBOWIĄDUJE PRACODAWCÓW DO UDZIELANIA – NA WNIOSEK OSOBY, KTÓRA UZYSKAŁA MANDAT – BEZPŁATNEGO URLOPU NA CZAS JEGO SPRAWOWANIA I NA 3 MIESIĄCE PO JEGO WYGAŚNIĘCIU**. Po zakończeniu urlopu pracodawca musi przyjąć byłego senatora do pracy. Urlop na cały czas wykonywania mandatu to przywilej

senatora, nie musi on jednak z niego korzystać (z wyjątkiem osób, których dotyczy opisana wcześniej zasada niepołączalności mandatu). **JEŻELI SENATOR NIE SKORZYSTAŁ Z PRAWA DO URLOPU BEZPŁATNEGO NA CZAS SPRAWOWANIA MANDATU, PRACODAWCA MUSI ZWALNIAĆ GO OD PRACY NA CZAS WYKONYWANIA PRZEZ NIEGO OBOWIĄZKÓW PARLAMENTARNYCH** (np. na wyjazdy na posiedzenia Senatu lub komisji senackich).

UPOSAŻENIE

Jeżeli w trakcie kadencji senator korzysta z urlopu bezpłatnego w swoim dotychczasowym miejscu pracy, nie prowadzi działalności gospodarczej i nie przysługuje mu prawo do emerytury lub renty, co miesiąc otrzymuje **UPOSAŻENIE SENATORSKIE**. Jego wysokość równa jest wynagrodzeniu podsekretarza stanu (wiceminister). Za pełnienie funkcji przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego komisji senackiej przysługuje dodatek w wysokości odpowiednio: 20% i 15% wysokości uposażenia. Za przewodniczenie stałej podkomisji senackiej, pełnienie funkcji sekretarza Senatu i członka Komisji Ustawodawczej przysługuje dodatek w wysokości 10% uposażenia. Łączna wysokość tych dodatków w wypadku pełnienia kilku funkcji jednocześnie nie może przekroczyć 35% uposażenia.

Każdemu senatorowi – niezależnie od tego, czy jest tzw. senatorem zawodowym (otrzymujący uposażenie), czy też nadal pracuje zarobkowo poza parlamentem i nie dostaje uposażenia – przysługuje **DIETA PARLAMENTARNA**. Ma zapewnić pokrycie kosztów poniesionych przez senatora w związku ze sprawowaniem mandatu. Wysokość miesięcznej diety to 25% uposażenia senatorskiego.

Na zakończenie kadencji senator otrzymuje tzw. **ODPRAWĘ PARLAMENTARNĄ** w wysokości 3 uposażeń. Jeżeli jednak zostanie wybrany na następną kadencję, odprawa mu nie przysługuje.

INNE UPRAWNIENIA

Senator wykonuje swoje obowiązki nie tylko w parlamencie, ale także w swoim okręgu wyborczym i w innych miejscach na terenie kraju, a także za granicą. Wiąże się to z koniecznością odbywania częstych podróży, przede wszystkim przyjazdów – kilka razy w miesiącu – na posiedzenia Senatu i komisji senackich. Dlatego też senatorowi przysługują **BEZPŁATNE PRZEJAZDY KOMUNIKACJĄ MIEJSKĄ, ŚRODKAMI TRANSPORTU PUBLICZNEGO, a także PRZELOTY SAMOLETEM NA TERENIE KRAJU**.

Senatorowie, którzy nie mieszkają na stałe w Warszawie, **KORZYSTAJĄ Z POMOCY KANCELARII SENATU W ZAKWATEROWANIU W STOLICY**. Większość mieszka w Domu Poselskim (hotelu usytuowanym na terenie Kancelarii Sejmu, w którym zakwaterowani są posłowie i senatorowie). Niektórzy senatorowie korzystają z innych hoteli albo z wynajętych mieszkań. Koszty zakwaterowania senatorów w Warszawie pokrywa Kancelaria Senatu. Jeśli senator podróżuje w związku z wykonywaniem mandatu, Kancelaria Senatu zwraca koszt noclegów poza miejscem zamieszkania do wysokości rocznego limitu wydatków na ten cel.

ZADANIEM KANCELARII SENATU JEST POMOC SENATOROM W WYKONYWANIU ICH OBOWIĄZKÓW. Urzędnicy biur działających w kancelarii przygotowują potrzebne informacje, np. jakie przepisy obowiązują w interesującej senatora sprawie w różnych krajach europejskich; opracowują opinie na wskazane tematy albo zlecają przygotowanie takich opinii przez ekspertów spoza kancelarii; udzielają porad prawnych; pomagają przygotowywać poprawki do rozpatrywanych ustaw albo projekty nowych.

SENATOR OTRZYMUJE NIEODPŁATNIE WSZYSTKIE DRUKI ZWIĄZANE Z DZIAŁALNOŚCIĄ LEGISLACYJNĄ parlamentu: projekty ustaw, dotyczące ich stanowiska komisji sejmowych, ustawy przyjęte ostatecznie przez Sejm, ekspertyzy, opinie i inne materiały pomocnicze. Jeżeli senator prowadzi korespondencję związaną z wykonywaniem swoich obowiązków, może korzystać ze specjalnych kopert z odpowiednim nadrukiem, które wraz z papierem listowym zapewnia Kancelaria Senatu. Przesyłka takich listów jest bezpłatna.

